

ANTIDOPINGOVÁ
AGENTÚRA
SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

PaedDr. Žaneta Csáderová, PhD.
Ing. Tomáš Pagáč, PhD.

ANTIDOPINGOVÉ VZDELÁVANIE V PRAXI

5. ČASŤ:

**Ako
chránime
čistý šport?**

Úvod

Základnou filozofiou boja proti dopingu v športe je podpora zdravej, spravodlivej a rovnocennej súťaže s dôrazom na právo športovca na čistý šport. Existujú tri spôsoby, ako sa bojuje proti dopingu v športe: odhaľovanie, odrádzanie a prevencia. Práve tieto tri pojmy budeme postupne rozvíjať v tejto časti vzdelávania.

Detekcia

Väčšina ľudí vie o dopingu v športe to, čo sa dopočujú v médiách. Športovec mal pozitívny test na dopingovú látku. Dostal trest. Nemôže súťažiť. Otázkou je, kto za to zodpovedá? Aký je presne proces, ktorým športovec prechádza, aby sa zistilo či užil zakázanú látku? Na začiatok vám predstavím ako prebieha proces dopingovej kontroly.

Odrádzanie

Čo nás odrádza od podvádžania? Je to strach z prichytenia? Je to jednoducho preto, že vieme, že to je zlé? Sú to dôsledky, ktoré podvádžanie so sebou prináša (sociálne, fyzické alebo emocionálne)? V tejto časti sa študenti zamyslia nad faktormi, ktoré by ich odradili od podvodu. Nie len v športe, ale aj v bežnom živote. **Dôraz** sa bude klásť na to, aké pravidlá sú zavedené, a na následky porušenia týchto pravidiel.

Prevencia

Ak neexistujú antidopingové pravidlá, prečo by športovci súťažili čisto? Čo by ich potom zastavilo? A čo športovci, ktorí nie sú testovaní, ale súťažia napríklad na **školskej úrovni**? Čo im bráni v používaní dopingových látok? Aké sú sociálne dôsledky dopingu? Ako vstupujú do hry hodnoty a morálka? V tejto časti sa budeme snažiť študentom ukázať víziu, ako zabrániť športovcom alebo študentom v ich škole užívať doping a podvádzať, a tým posilniť hodnoty športového ducha.

Témy:

- Čo zahŕňa proces kontroly dopingu?
- Čo ovplyvňuje život študentov? Aký to má vplyv na ich rozhodnutia?
- Čo sa stane, keď laboratórna analýza odhalí pozitívny výsledok?
- Aké sankcie sa ukladajú?
- Ako možno zabrániť dopingu?
- Aktivity
- Pochopenie procesu dopingovej kontroly
- Uplatňovanie sankcií
- Prevencia dopingu

Aktivity:

- Pochopenie procesu dopingovej kontroly
- Uplatňovanie sankcií
- Prevencia dopingu

Zručnosti

- Kritické myslenie
- Čítanie s porozumením
- Písomný prejav
- Ústny prejav
- Práca v skupine

LEKCIA 1:

Ako chránime čistý šport?

Účel:

Účelom tejto lekcie je predstaviť študentom proces odberu vzoriek a ich následné spracovanie.

Ciele vzdelávania

- Oboznámiť študentov s procesom odberu vzoriek.
- Oboznámiť študentov s procesom po odbere vzoriek.
- Požiadajte študentov, aby zvážili dôležitosť antidopingových pravidiel.
- Nechať študentov zvážiť, či antidopingové pravidlá porušujú práva športovcov.

Detekcia: Proces odberu vzorky

V médiách sa často objavia správy o pozitívnom testovaní športovca, ale **častokrát chýbajú informácie** o tom, ako prebieha také testovanie športovca. Táto časť poskytuje prehľad dopingovej kontroly. Testovanie športovcov alebo dopingové kontroly sa vykonávajú po celom svete rovnakým spôsobom a musia sa riadiť postupmi uvedenými v Svetovom antidopingovom kódexe a Medzinárodnej norme pre testovanie a **vyšetrovanie**. Športovci, ktorí súťažajú na medzinárodnej a národnej úrovni, môžu byť kedykoľvek a kdekoľvek testovaní špeciálne vyškoleným a akreditovaným dopingovým komisárom.

Čo znamená, keď je športovec testovaný na látky zvyšujúce výkon, poškodzujúce zdravie a sú proti duchu športu (dopingová kontrola)?

Aktivita č. 1 Požiadajte študentov, aby vymenovali športovcov, ktorí boli pozitívny a bol im udelení zákaz vykonávať športovú činnosť.

Môžete im uviesť aj niektoré príklady, následne sa môžu sami pokúsiť nájsť niektoré dopingové prípady:

- **Atletika:** Ben Johnson (1988, Kanada); Dwain Chambers (2003, UK); Justin Gatlin (2006, USA)
- **Cyklistika:** Lance Armstrong (2012, USA); Floyd Landis (2006, USA); Tammy Thomas (2000 a 2001, USA)
- **Lyžovanie:** Olga Danilova (2002, Rusko)
- **Vzpieranie:** 11 gréckych vzpieračov a 11 bulharských vzpieračov testovaní pozitívne pred Olympijskými hrami v Pekingu v roku 2008
- **Futbal:** René Higuita (2004, Kolumbia) ; Fernando Couto (2001, Portugalsko)
- **Baseball:** Alex Rodriguez (2013, Dominikánska republika) pozastavená činnosť na jednu sezónu.

Poznámka: Možno budete chcieť zahrnúť aj prípady dopingov na Slovensku. Opýtajte sa študentov či zachytili nejaký dopingový prípad slovenského športovca. Príklady nájdete na stránke www.antidoping.sk. Prípadne sa študenti môžu zamerať na ich obľúbený šport a pokúsiť sa vyhľadať známe dopingové prípady. Každý žiak si môže vybrať jeden šport, a potom ich môžete spoločne usporiadať podľa rizikovosti k dopingov.

Príklad: Porušenia antidopingových pravidiel za roky 1993 až 2019 vzhľadom na jednotlivé športy na Slovensku.

Aktivita č. 2: Spýtajte sa študentov, ako si predstavujú odhalenie dopingového prípadu. Čo vedia o dopingovej kontrole a odbere vzoriek? Spýtajte sa študentov, ako si myslia, že sa športovci vyberajú na testovanie.

Následne študentom poskytnite materiál dopingovej kontroly, v ktorom sa uvádza, ako sa vyberajú športovci na testovanie, ako aj kroky na zber a spracovanie vzorky.

Zdroj: https://www.antidoping.sk/data/files/327_dopingova-kontrola-v-skratke.pdf

Poznámka: Zahrnutý je aj leták s otázkami, ktoré súvisia s procesom dopingovej kontroly. Tieto otázky by mohli byť položené študentom individuálne alebo v malých skupinách, môžu sa použiť ako základ diskusie v triede alebo by sa mohli jednoducho použiť na uľahčenie diskusie učiteľa so žiakmi.

Nasledujú možné odpovede na otázky uvedené v letáku „Otázky ohľadne procesu dopingovej kontroly“.

1) Prečo je dôležité, aby všetky krajiny a všetky športy dodržiavali rovnaké pravidlá?

Zabezpečiť, aby sa so všetkými športovcami bez ohľadu na to, kde súťažia, testujú alebo v ktorých športe súťažia, zaobchádzalo rovnako.

2) Prečo si myslíte, že je dôležité, aby boli športovci testovaní nie len počas súťaže, ale aj v mimosúťažnom období?

Ak by sa športovci testovali iba počas **súťaže**, znamenalo by to, že by **športovci mohli užívať látky v takom časovom horizonte, aby sa v ich tele počas súťaže už nenachádzali, ale zároveň by sa ich účinok stále mohol prejaviť na športovom výkone**. Keby boli športovci naopak testovaní iba mimo súťaže, mohli by si športovci vziať podporné látky priamo v deň **súťaže**, vďaka čomu by mali výhodu oproti svojim súperom.

Existuje niekoľko dôvodov, prečo sú športovci testovaní na látky zvyšujúce výkon. V prvom momente možno každého napadne len zabránenie podvodu. Ale hlavným dôvodom je ochrana zdravia športovcov. Iba testovaním počas **súťaže** alebo mimo nej by športovci mohli ohroziť svoje zdravie tým, že si vezmú látku, pretože vedia, že ich nikto nebude kontrolovať.

3) Myslíte si, že je spravodlivé, že športovci môžu byť testovaní kedykoľvek a kdekoľvek? Prečo? Prečo nie?

Testuje sa, aby sa zabezpečilo zachovanie práv čistých športovcov.

Zdroj: https://www.antidoping.sk/data/files/674_act-smart.pdf

Športovci sú testovaní kedykoľvek a kdekoľvek, aby nevedeli vopred predpokladať, kedy budú testovaní. Ak športovec vie, že bude testovaný, mohol by zakryť skutočnosť, že používa látky tým, že vezme maskovaciu látku, použije moč niekoho iného atď.

4) Myslíte si, že je spravodlivé, aby športovci museli antidopingovým organizáciám povedať, kde sú a kedy? Prečo? Prečo nie?

Či už sme študenti alebo športovci, máme určité povinnosti. Študenti musia taktiež plniť isté povinnosti, bez ktorých by si každý robil, čo chce. Byť profesionálnym **športovcom** znamená plniť aj isté povinnosti. Súčasťou povinností športovca je vyplniť informácie o mieste svojho pobytu. To umožní organizáciám, ktoré koordinujú testovanie, vedieť, kde a kedy ich je možné zastihnúť na testovanie.

5) Myslíte si, že je spravodlivé, že dopingový komisár je svedkom odberu športovca pri poskytovaní jeho vzorky? Prečo? Prečo nie?

Testovanie zabezpečuje zachovanie práv čistých športovcov. Bohužiaľ, pretože existujú športovci, ktorí sa pokúšajú pravidlá obchádzať, dôveryhodnosť odberu musí zabezpečiť niekto nestranný, v tomto prípade dopingový komisár. Existujú prípady, kedy sa športovci snažili zameniť vzorku, prípadne mali na toailete pripravenú vzorku iného športovca, ktorý neužil zakázanú látku.

Odstrašovanie: Sankcie

V tejto časti sa budeme venovať analýze vzorky v laboratóriu akreditovanom Svetovou antidopingovou agentúrou (WADA) a zistení pozitívneho výsledku. Pre lepšie pochopenie sme sa snažili celý proces zjed-

nodušiť. Pri udeľovaní sankcií športovcom je nutné zabezpečiť, aby antidopingové konanie rešpektovalo právo športovcov na spravodlivý proces uplatňovaním najmä týchto zásad: operačná nezávislosť, zloženie panelu a nestrannosť jeho členov, právo na prístup k vypočutiu, možnosť intervencie tretej strany (WADA, Národné antidopingové organizácie, Medzinárodné športové federácie, Medzinárodný olympijský výbor, Medzinárodný paralympijský výbor), právo na odvolanie, verejný charakter vypočutia, právo na odvolanie, náležité odôvodnené rozhodnutia.

Závažnosť porušenia antidopingových pravidiel je kľúčový faktor pre udeľovanie sankcie športovcovi. Zohľadňuje sa úmyselné, resp. neúmyselné užitie zakázanej látky alebo metódy, priznanie, kontaminácia výživových doplnkov a hlavne aj významná pomoc pri odhaľovaní alebo preukázaní porušenia antidopingových pravidiel. Výsledkom uvedených úprav je zvýšenie obdobia zákazu činnosti pre športovca a sprievodný personál športovca, čo by malo vo vyššej miere odradiť športovcov od užívania dopingu.

Viac podrobností o tomto postupe a sankciách nájdete stránke www.antidoping.sk.

Aký je postup po nájdení pozitívnej vzorky?

- Spýtajte sa študentov, čo im bráni robiť niečo „zlé“. Odpovede môžu zahŕňať:
- Strach z toho, že vás niekto chytí.
- Vedia, že je to zlé.
- Bojíte sa, ako sa ku vám budú ľudia správať.
- Obavy z hnevu svojich rodičov/učiteľov.
- Možnosť zranenia.

Spýtajte sa študentov, či by stále porušovali pravidlo, ak by vedeli, že neexistuje spôsob, ako by ich niekto chytil, ani žiadne následky.

Vysvetlite študentom, že v predchádzajúcich činnostiach ste sa zaoberali dopingom z hľadiska etických a zdravotných dôsledkov. V tejto časti sa budú venovať pravidlám a sankciám týkajúcim sa dopingu.

Vysvetlite študentom, že po odobratí materiálu sa vzorky pošlú do laboratória akreditovaného WADA na analýzu.

Poznámka: Zoznam laboratórií akreditovaných WADA sa nachádza na webovej stránke WADA na tomto mieste: <https://www.wada-ama.org/en/what-we-do/science-medical/laboratories/accredited-laboratories>

Aktivita č. 3: Poskytnite študentom podklady, ktoré naznačujú postup po odobratí vzorky a ako sa postupuje, keď laboratórium oznámi, že vo vzorke našlo zakázanú látku. Tento leták tiež načrtáva práva športovca.

Požiadajte študentov, či už jednotlivco alebo v malých skupinách, aby vytvorili diagram znázorňujúci postup po odbere vzorky.

Laboratórium zistí zakázanú látku alebo metódu vo vzorke športovca:

Zistenia sa oznámia medzinárodným federáciám (IF) alebo národnej antidopingovej organizácii (NADO).

IF alebo NADO vykoná úvodnú kontrolu, aby sa zistilo, či má športovec pre danú látku platnú výnimku na terapeutické použitie (TUE).

Ak má športovec platnú TUE, žiadne ďalšie kroky nie sú nutné. Ak športovec nemá platnú TUE, je mu oznámené, že vo vzorke sa našla zakázaná látka alebo metóda.

Športovec môže požiadať o analýzu vzorky B.

Ak vzorka B nepotvrdí nálezy vzorky A, nie sú podniknuté žiadne ďalšie kroky. Ak vzorka B potvrdí nálezy vzorky A, má športovec právo na vypočutie a môže sa odvolať proti uloženej sankcii.

Sankcia sa ukladá na základe zistenej podstaty, okolností a toho, či išlo o prvé porušenia antidopingových pravidiel.

Poskytnite študentom pracovný list „Uplatňovanie sankcií“. Táto aktivita vyžaduje od študentov, aby sa rozhodli, aký typ sankcie bude športovcovi udelený v každom prípade, na základe informácií poskytnutých v podklade pre proces uzavretia prípadu.

Aplikácia pracovného hárka „Upatňovanie sankcií - kľúč

Prípady 1: Peťa (v súťaži)

- Porušenie antidopingových pravidiel: Používanie zakázanej látky
- Sankcia: 4 roky, strata bodov smerom k hodnoteniu, musí vrátiť peňažné ceny.

Prípady 2: Ivan

- Porušenie antidopingových pravidiel: dvakrát neodovzdal aktualizované informácie o mieste pobytu a vynechal test (nie na mieste školenia, ako je uvedené v predložených informáciách o mieste pobytu). Je to kombinácia troch vynechaných testov a neposkytnutí presných informácií o mieste pobytu za 12 mesiacov.
- Sankcia: 1 - 2 roky

Prípady 3: Zuzana

- Porušenie antidopingového pravidla: Podávanie zakázanej látky
- Sankcia: Zákaz doživotia (pretože to bolo jej druhé porušenie antidopingového pravidla, pretože bola sankcionovaná ako atlétka a následne ako trénerka).

Prevenicia: Správne rozhodnutie

Proti dopingu bojujeme testovaním športovcov a ukladaním sankcií. Ďalšou súčasťou je spustenie kampaní, kde sa športovcom a verejnosti poskytujú informácie, ktoré potrebujú na to, aby sa rozhodli nasledovať dopingovú alebo antidopingovú cestu. V tejto časti prídu študenti s vlastnou stratégiou prevencie.

Diskusia: Spýtajte sa študentov, či vedia o **nejakých** preventívnych kampaniach, ktorých cieľom je šírenie osvedy. Odpovede môžu zahŕňať:

- AIDS/HIV
 - tabak/fajčenie
 - bezpečnosť na cestách
 - pitie alkoholu a vedenie vozidla
 - užívanie drog
- Požiadajte študentov, aby vysvetlili typické prvky týchto kampaní, vrátane:
- Aké prostriedky sa využívajú na šírenie informácií.
 - Časti programu.
 - Čo funguje?
 - Čo nefunguje?

Aktivita č.4: Požiadajte študentov, aby vytvorili svoju vlastnú kampaň na prevenciu užívania zakázaných látok. Pri tvorbe svojej kampane by mali študenti zväziť nasledovné:

Cieľové publikum: Na koho je kampaň zameraná? Elitní športovci? Mladí športovci? Študenti vo vašej škole? Široká verejnosť?

Kľúčové správy: Aké kľúčové správy chcú sprostredkovať cieľovému publiku?

Mediálne prostriedky: Aký je najlepší spôsob doručenia správy? Kampaň môže mať akúkoľvek formu, vrátane plagátu, videa, hudby, paródie, hry, umeleckého projektu atď.

Implementácia: Aká je ich stratégia na implementáciu ich programu? Základ je jednoduchosť a dôraz na realizáciu. Napríklad, ak sa študenti rozhodnú uskutočniť plagátovú kampaň, mali by sa zamyslieť nie len nad obsahom a grafikou, ale aj kde sa plagáty umiestnia, aby mali čo najväčšiu expozíciu/dosah. Ak vytvoria video, mali by povedať, kde sa bude vysielat'/distribúovať.

Hodnotenie: Bola ich kampaň úspešná? Ako vyhodnotíte úspech kampane? Opäť by to mohlo byť niečo, o čom študenti skôr informujú, ako skutočne implementujú. Nápadu môžu zahŕňať prieskum, počet pozitívnych testov atď.

Poznámka: Antidopingová agentúra SR bude veľmi rada partnerskou organizáciou pri akýchkoľvek projektoch týkajúcich sa boja proti dopingu a šírenia myšlienky FAIR PLAY.

Kontaktujte nás

ANTIDOPINGOVÁ AGENTÚRA SR
Hanulova 5/C, 841 01 Bratislava, Slovensko
Telefón: +421 2 44 64 34 11
office@antidoping.sk

LEKCIA 2:

ANTIDOPING NA SLOVENSKU

Ako sa vyvíjal antidoping na Slovensku?

Ako sa vyvíjali rôzne antidopingové pravidlá vo svete, tak sa postupne muselo začať prispôsobovať aj športové hnutie v bývalom Československu. V tom čase panovala v tzv. socialistických štátoch „dopingová dvojitvárnosť“, čo znamenalo, že sa oficiálne všetky snahy na úseku boja proti dopingu Medzinárodného olympijského výboru (MOV) podporovali, ale v skutočnosti sa dopingu nebránilo. Štátne orgány ako Vládny výbor pre telovýchovu a šport, Ministerstvo zdravotníctva riadili tzv. regeneráciu vo forme podporných prostriedkov, ktorá bola v podstate organizovaným dopingom.

Antidopingový výbor SR (ADV SR) vznikol 29. 9. 1992, teda ešte za existencie Československého antidopingového výboru, ktorý skončil svoju činnosť 31.12. 1992.

Ihneď po vytvorení samostatného štátu sa začali realizovať potrebné administratívne opatrenia. 6. mája 1993 podpísala Slovenská republika Dohovor proti dopingu Rady Európy ako medzinárodný záväzok a o mesiac, 8. júna 1993 bola vydaná na podpis Slovenská charta proti dopingu. Podpísalo ju 83 športových zväzov, organizácií a orgánov, a týmto sa stali kolektívnymi členmi ADV SR.

Posledným, ale veľmi dôležitým momentom, bolo pre Slovenskú republiku podpísanie Medzinárodného dohovoru proti dopingu UNESCO dňa 1. marca 2007. Tento dokument patril k významnému medzinárodnému záväzku, z ktorého v mnohom čerpali aj vnútroštátne zákonné úpravy, ktoré postupne upravovali antidopingovú reguláciu.

Schválením zákona č. 300/2008 Z. z. o organizácii a podpore športu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o športe“) sa Slovenská republika stala jednou z krajín, ktoré boj proti dopingu v športe premietli aj do zákonnej úpravy. Tento zákon okrem antidopingových opatrení upravoval aj pôsobnosť Antidopingovej agentúry Slovenskej republiky od 1. januára 2009. Pre uskutočňovanie dopingovej kontroly a jej organizáciu bola smerodajná právna úprava obsiahnutá vo vyhláske Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 542/2008 Z. z. o postupe pri vykonávaní dopingovej kontroly a nakladaní s odobratými biologickými vzorkami športovca.

V nadväznosti na oba medzinárodné dokumenty sa do súčasného Zákona o športe implementoval Svetový antidopingový kódex 2015 (ďalej len „Kódex“). Kódex prešiel výraznou zmenou, ktorá sa musela začleniť do vnútroštátnej legislatívy pre korektné dodržiavanie Svetového antidopingového programu. Plnenie antidopingového programu na vnútroštátnej úrovni zahŕňa nielen práva a postavenie antidopingovej organizácie, ale aj práva a povinnosti ostatných športových orgánov. Dobrá legislatívna úprava antidopingovej regulácie je základom efektívneho boja proti dopingu v športe. Doping v športe a manipulácia priebehu alebo výsledku súťaže sú neprípustným narušením základných princípov športu, a preto je ochrana integrity športu uvedená v definícii „verejného záujmu v športe“ v § 2 Zákona o športe.

Ako vidíme, upravenie antidopingových pravidiel nebolo postačujúce iba na úrovni športovo-technickej regulácie, ktorú zastrešuje Svetová antidopingová agentúra (WADA) ako súkromné združenie. Dôležité bolo implementovať tieto pravidlá aj do štátnej legislatívy a prijať opatrenia v rámci verejného záujmu krajiny.

Od 1. januára 2016 vstúpil do platnosti a účinnosti Zákon č. 440/2015 Z. z. o športe, ktorý definuje šport, osoby v športe, právne vzťahy pri športovej činnosti, pôsobnosť orgánov verejnej moci a orgánov verejnej správy v oblasti športu a opatrenia proti negatívnym javom v športe. Zákon o športe definuje aj športovcov rôznej úrovne ako profesionálny športovec, amatérsky športovec alebo neorganizovaný športovec. Osobitou úrovňou je talentovaný športovec. Títo športovci podliehajú pravidlám Svetového antidopingového programu. Okrem športovcov podliehajú pravidlám Svetového antidopingového programu aj športoví odborníci, športové organizácie a organizátori súťaží. Okrem iného, zákon priniesol aj zmenu v oblasti právnej úpravy postavenia, úloh a povinností Antidopingovej agentúry SR. V ďalších paragrafoch sú upravené opatrenia proti dopingu, dopingová kontrola, dopingový komisár, konanie vo veci porušenia antidopingových pravidiel a odôvodňovanie disciplinárnych rozhodnutí. Agentúra každoročne oznamuje Ministerstvu školstva SR zmeny v medzinárodnej norme Zoznam zakázaných látok a metód pre účely novelizácie Vyhlášky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

Prínos zákona č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov pre národný antidopingový program môžeme vidieť hlavne v zachovaní integrity športu ako verejného záujmu. Veľmi dôležité je aj vymedzenie pojmov v zákone, ktorý presne definuje pôsobnosť agentúry. Ďalším pozitívom je elektronický informačný systém športu, prostredníctvom ktorého môže SADA efektívnejšie nastaviť svoj ročný plán testovania. Mali by sme si uvedomiť, že národný športový zväz je členom medzinárodnej športovej federácie s celosvetovou pôsobnosťou pre príslušný šport, kde táto medzinárodná športová federácia je rovnocenným signatárom WADA ako národná antidopingová organizácia, a preto musia aj národné športové zväzy súčasne prijať a dodržiavať Svetový antidopingový kódex.

Povinnosť implementácie Kódexu 2021 a vyššie uvedených štandardov vyplýva jednak zo samotného Kódexu 2021, ako aj z Medzinárodného štandardu pre súlad signatárov s Kódexom 2021. V oboch prípadoch je lehota na implementáciu Svetového antidopingového programu 2021 najneskôr k 1.1.2021, kedy nadobúda účinnosť Kódex 2021 a jeho štandardy.

Z dôvodu implementácie Kódexu 2021 bol taktiež novelizovaný Zákon o športe č. 351/2020 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Zákon o športe č. 440/2015 Z.z.

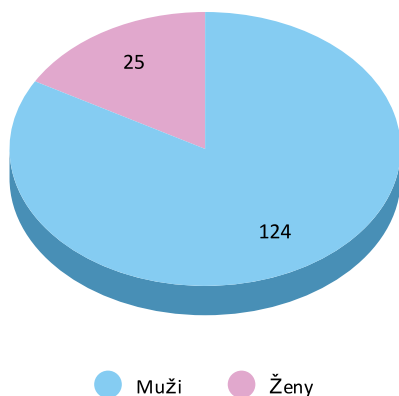
Najdôležitejšou zmenou sú nové znenia ustanovení § 92 a 93, a teda zriadenie nových komisií pre konanie vo veci dopingu na prvom stupni a na druhom stupni, ktoré sú (a v zmysle platných predpisov Svetového antidopingového programu aj musia byť) nezávislé finančne (prevádzkovo) aj inštitucionálne jednak od národných športových zväzov, ako aj od národnej antidopingovej agentúry. Členovia komisií budú odborníci s expertízou v právnych vedách, prírodných vedách, medicínskych vedách, farmaceutických vedách alebo v športových vedách a nebude už potrebné, aby každý jeden národný športový zväz hľadal takto špecializovaných odborníkov do svojich antidopingových komisií, po čom tiež volali národné športové zväzy.

Dôležitou zmenou bolo aj rozšírenie trestno-právnej úpravy v oblasti boja proti nakladaniu a obchodovaniu s dopingovými látkami. Zákon č. 397/2015 z 13. novembra 2015, ktorým sa na účely Trestného zákona ustanovuje Zoznam látok s anabolickým alebo iným hormonálnym účinkom, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony nadobudol účinnosť 1. januára 2016 a týka sa hlavne plnenia Dohovoru UNESCO čl. 8 a Dohovoru Rady Európy čl. 4, a to opatrení ohľadom obmedzenia dostupnosti a používania zakázaných látok a metód.

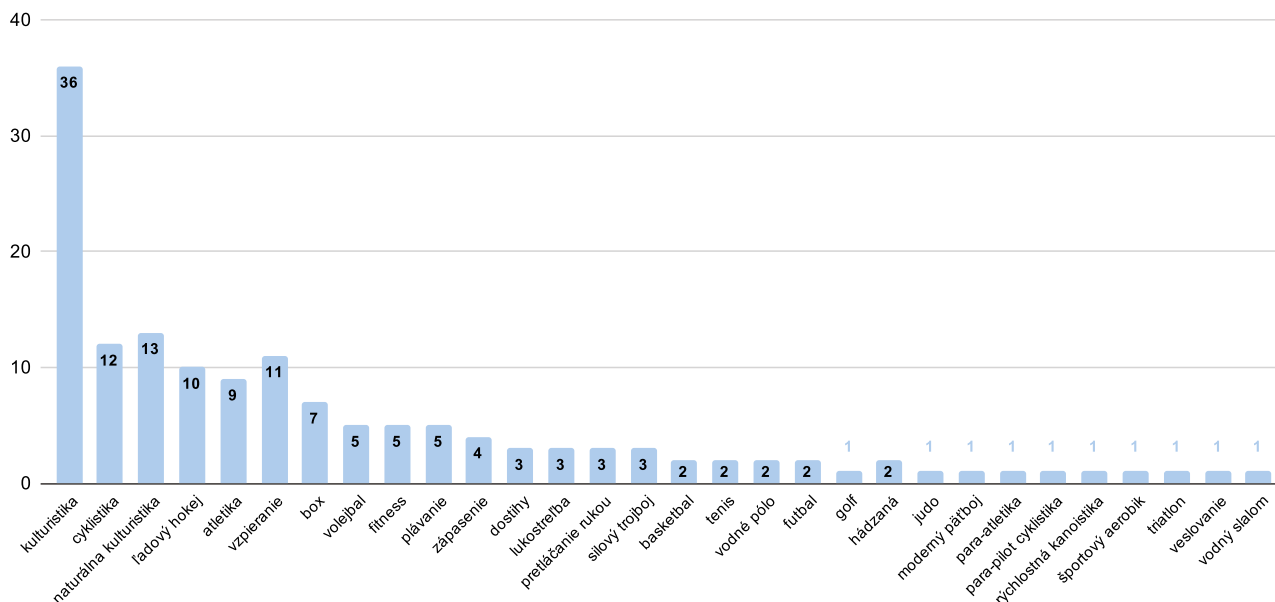
Efektívny národný antidopingový program musí zohľadňovať vplyv viacerých faktorov, pričom sa môže na prvý pohľad zdať, že faktory ako kultúrna dimenzia krajiny, ekonomika danej krajiny, výsledky uskutočnených sociologických antidopingových výskumov alebo psycho-sociálne aspekty nezohrávajú primárnu úlohu v boji proti dopingu, opak je však pravdou.

HISTÓRIA PORUŠENÍ ANTIDOPINGOVÝCH PRAVIDIEL NA SLOVENSKU

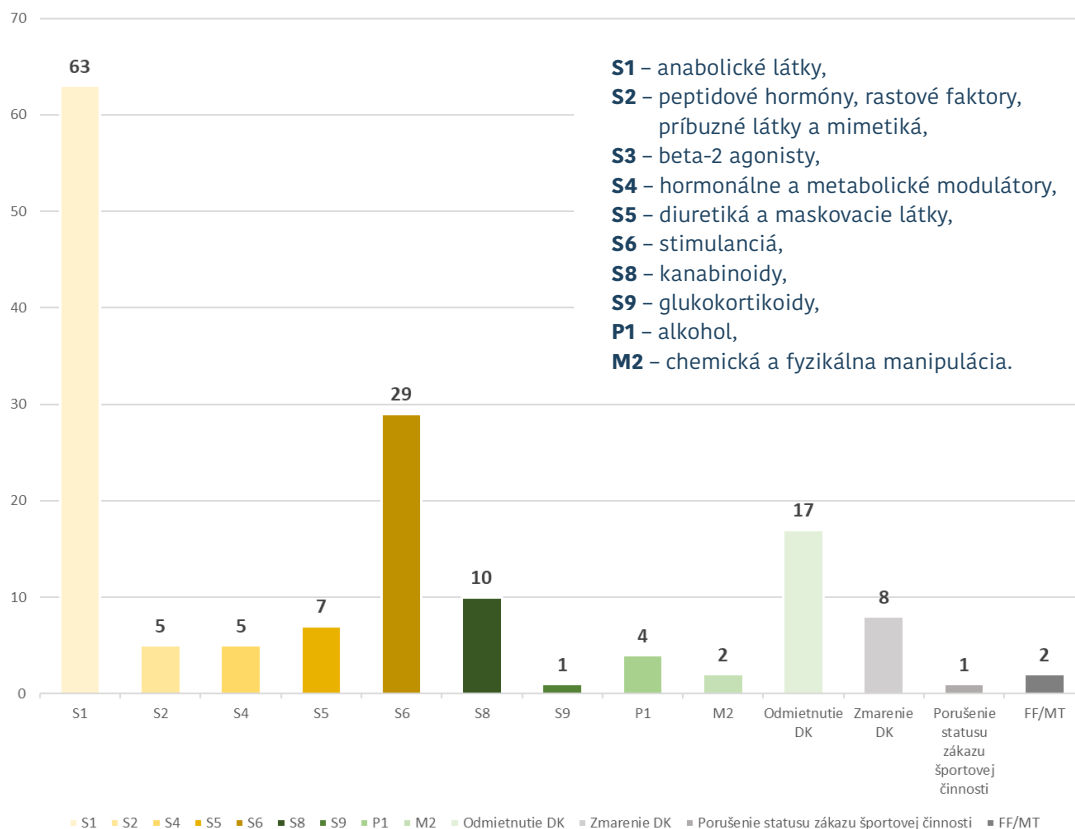
Porušenia antidopingových pravidiel za roky 1993 až 2019 vzhľadom na pohlavie

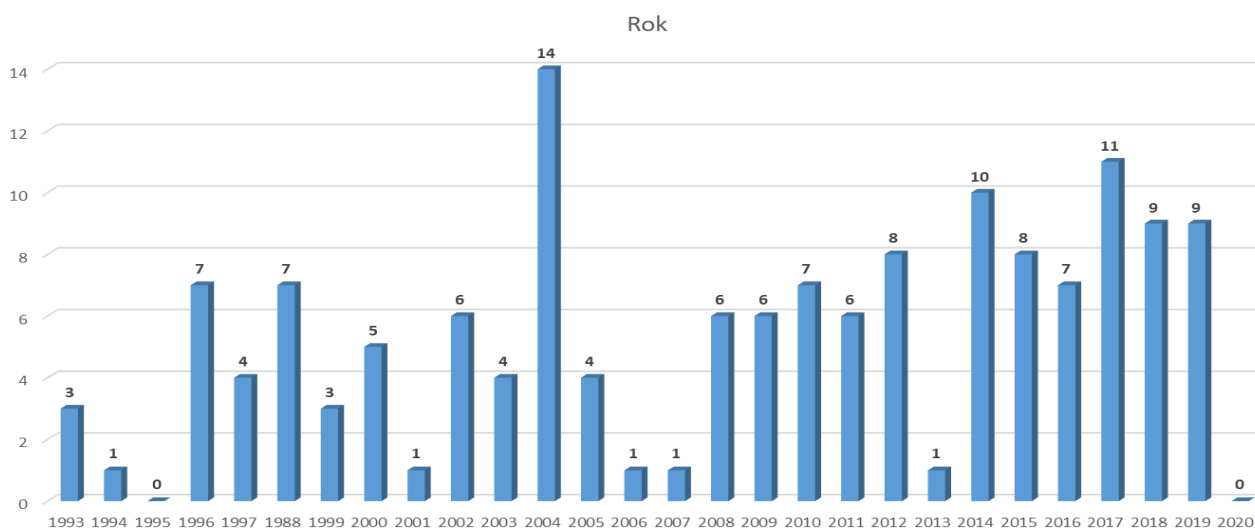
Porušenia antidopingových pravidiel za roky 1993 až 2019 vzhľadom na jednotlivé športy.

Porušenia antidopingových pravidiel vzhľadom na užívanie zakázaných látok a odmietnutie alebo zmarenie dopingovej kontroly za roky 1993 až 2019.

Počet porušení antidopingových pravidiel za roky 1993 až 2020

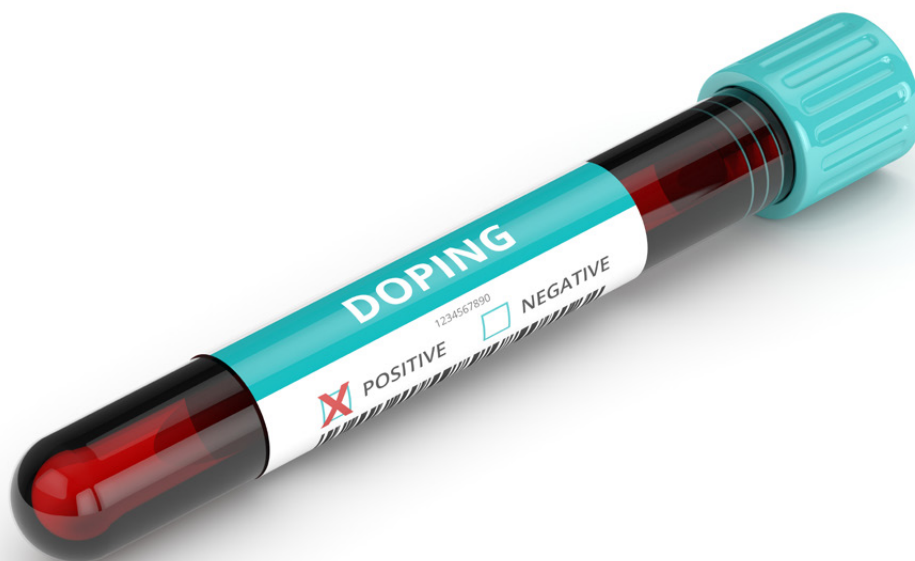
Aktivita: Nechajte študentov, aby si prečítali vývoj antidopingovej politiky na Slovensku. Pokúste sa nájsť dôvody, prečo sa v kľúčových rokoch menili paragrafy úpravy dopingu ako negatívneho javu v športe.

Diskusia: Podľa uvedených štatistických zistení, ktoré boli riešené ako porušenia antidopingových pravidiel sa pokúste diskutovať, pričom môžete využiť uvedené grafy.

- Prečo viac dopujú muži ako ženy?
- Prečo je najviac dopingových prípadov v kulturistike?
- Prečo sú najviac zneužívané látky v športe práve anabolické steroidy?

Žiaci si môžu z mediálnych zdrojov nájsť konkrétneho športovca, ktorí tieto pravidlá porušili. Môžu vyjadriť svoj názor na sankcie, ktoré títo športovci dostali.

Ako podporný vzdelávací materiál môžete použiť aj antidopingový podcast SADA, v ktorých sa rozprávame so športovcami, ktorí mali pozitívny analytický nález <https://www.buzzsprout.com/1310941>

Príloha 1: Priebeh dopingovej kontroly

Športovci, ktorí **súťažia na národnej alebo medzinárodnej úrovni**, môžu byť vybraní na **dopingovú kontrolu**. Pod pojmom **dopingová kontrola** sa rozumie postup, pri ktorom sa od športovcov **požaduje, aby poskytli vzorku moču a/alebo krvi**. Testovanie športovcov a **odber vzoriek** sa vykonáva po celom svete rovnakým spôsobom a musí sa riadiť postupmi uvedenými v Svetovom antidopingovom kódexe (Kódex) a Medzinárodnej norme pre testovanie a vyšetrovanie (ISTI). Športovcov môže kedykoľvek a kdekoľvek testovať špeciálne vyškolený a akreditovaný personál dopingovej kontroly.

Ako sú športovci vybraní na kontrolu dopingu?

Podľa Kódexu musia antidopingové organizácie naplánovať a implementovať efektívny počet súťažných a mimosúťažných testov. Ako súčasť tohto plánu vytvárajú antidopingové organizácie skupinu športovcov, z ktorej následne vyberajú športovcov na testovanie. Takáto skupina sa označuje ako „národný register pre testovania“ a „základný register“. Antidopingové organizácie **však môžu tiež testovať športovcov, ktorí nie sú súčasťou** týchto registrov. Špeciálnu skupinu tvoria vybraní športovci medzinárodnej úrovne, ktorí sú zaradení do tzv. „Medzinárodného registra pre testovanie“, ktorí zastrešuje príslušná medzinárodná športová federácia.

Kedy sú športovci testovaní?

Športovci môžu byť testovaní kedykoľvek a kdekoľvek. Nie sú informovaní o tom, kedy a kde budú testovaní, ale musia poskytnúť antidopingovým organizáciám informácie o ich denných programoch. To zahŕňa, kedy budú trénovať, súťažiť, študovať, pracovať a cestovať. Antidopingová organizácia sa môže rozhodnúť odobrať vzorky na súťaži. Takéto testovanie označujeme ako súťažné, v rámci ktorého stanoví antidopingová organizácia kritériá na výber športovcov na dopingovú kontrolu. Výber športovcov môže byť náhodný alebo podľa výsledného umiestnenia. V niektorých prípadoch sa realizuje aj tzv. cieľové testovanie (target testing), kedy sú pred súťažou vybraní konkrétni športovci.

Antidopingová organizácia sa tiež môže rozhodnúť odobrať vzorky mimo súťaže. Mimo súťažné testovanie sa môžu vykonať v mieste jeho tréningu alebo dokonca v jeho dome. Antidopingová organizácia oznámi antidopingovým komisárom, koho majú testovať.

Ako sa zbierajú vzorky?

V procese dopingovej kontroly existuje niekoľko krokov. Vzorky sa odoberajú rovnakým spôsobom vo všetkých krajinách a vo všetkých športoch.

Oznámenie

Dopingoví komisári oznámia športovcovi, že bol vybraný na dopingovú kontrolu. V tomto okamihu je športovec informovaný o svojich právach a povinnostiach vrátane práva na prítomnosť zástupcu v procese dopingovej kontroly. Športovec je požiadaný, aby podpísal formulár, čím potvrdzuje, že mu bolo oznámené, že bol vybraný na dopingovú kontrolu. Športovec bude sprevádzaný antidopingovým komisárom od okamihu, keď bol informovaný, až kým nedokončí celý proces dopingovej kontroly.

Dostavenie sa na dopingovú stanicu

Športovci sú povinní hlásiť sa na dopingovej stanici, kde bude vzorka spracovaná, čo najskôr po tom, čo im bolo oznámené, že boli vybraní na dopingovú kontrolu. Ak existuje dôvod, prečo sa nemôže na dopingovú kontrolu dostaviť ihneď, musí o tom informovať dopingového komisára. Medzi takéto dôvody patrí napríklad účasť na tlačovej konferencii, odovzdávanie medailí alebo sa zúčastňuje ďalšej disciplíny.

Poskytnutie vzorky:

Keď je športovec pripravený poskytnúť vzorku moču, dopingový komisár rovnakého pohlavia ako športovec ho odprevadí na toaletu. Športovec poskytne vzorku moču pod dohľadom dopingového komisára, aby sa zabránilo prípadne manipulácii so vzorkou.

Rozdelenie vzorky:

Keď sa športovec vráti so svojou vzorkou na dopingovú stanicu, dopingový komisár ho požiada, aby rozdelil vzorku do dvoch odberných nádob a uzavrel ich. Rozdelené vzorky sa označujú ako vzorka A a vzorka B. Keď sú zapečatené vzorky odoslané do laboratória na analýzu, analyzuje sa najskôr vzorka A a vzorka B sa uchováva v mrazničke pre prípad, že je potrebné potvrdiť výsledky analýzy vzorky A.

Vyplnenie formulára na kontrolu dopingu:

Formulár sa vyplní počas procesu dopingovej kontroly. Tento formulár poskytuje informácie antidopingovej organizácii, ako je adresa športovca a všetky lieky **a výživové doplnky**, ktoré športovec užil za posledných 7 dní. Vzorke sa priradí číslo, ktoré sa zapíše aj do formulára. Kópia formulára sa dostane do laboratória so vzorkou. Laboratórna kópia formulára nebude obsahovať žiadne informácie, ktoré by mohli identifikovať športovca. Zahrnuté je iba číslo vzorky. Pred podpisom **športovec** skontroluje celý formulár, aby sa ubezpečil, že všetky informácie sú správne a môže do formulára napísať akékoľvek poznámky a pripomienky, ktoré má k procesu dopingovej kontroly.

Laboratórny postup:

Vzorky sa odosielajú do akreditovaného laboratória WADA. Laboratórium bude kontrolovať vzorky po ich príchode, aby sa ubezpečilo, že neexistujú dôkazy o manipulácii. Laboratórium bude analyzovať vzorku A na látky zo zoznamu zakázaných látok. Laboratórium oznámi výsledky analýzy vzoriek antidopingovej organizácii.

Príloha 2:

Odpovedzte na otázky uvedené nižšie, na základe toho, čo ste sa dozvedeli o procese dopingovej kontroly.

1) Prečo je dôležité, aby všetky krajiny a všetky športy dodržiavali rovnaké pravidlá?

2) Prečo si myslíte, že je dôležité, aby boli športovci testovaní v súťaži a mimo súťaže?

3) Myslíte si, že je spravodlivé, že športovci môžu byť testovaní kedykoľvek a kdekoľvek? Prečo? Prečo nie?

4) Myslíte si, že je spravodlivé, aby športovci museli antidopingovým organizáciám povedať, kde sú a kedy? Prečo? Prečo nie?

5) Myslíte si, že je spravodlivé, že niekto je svedkom športovca poskytujúceho jeho vzorku moču? Prečo? Prečo nie?

Príloha 3:

Postup po odbere vzoriek

Čo sa stane po odobratí vzorky? Akým procesom prechádza vzorka medzi odberom a správou o pozitívnom testovaní športovca?

Vzorka prichádza do laboratória

Akonáhle športovec poskytne vzorku a je zapečatená, pripraví sa na odoslanie a doručí sa do laboratória na analýzu. Vzorky môžu analyzovať iba laboratóriá, ktoré získali akreditáciu Svetovej antidopingovej agentúry (WADA). Všetky tieto laboratóriá sa musia riadiť rovnakými postupmi, ktoré sú uvedené v Medzinárodnej norme pre antidopingové laboratóriá.

Po analýze vzorky zašle laboratórium výsledky organizácii, ktorá požiadala o analýzu. Ak laboratórium zistí nepriaznivý analytický nález alebo potenciálny pozitívny test, výsledky sa zašlú antidopingovej organizácii, ktorá test iniciovala, príslušnej medzinárodnej federácii a WADA.

Výnimka pre terapeutické použitie (TUE)

Keď laboratórium nahlási nepriaznivý analytický nález, antidopingová organizácia preskúma výsledky a overí či športovec dostal povolenie na použitie látky, ktorú laboratórium našlo v tele športovca.

Športovci, rovnako ako všetci ostatní, môžu mať ochorenie, resp. zdravotný stav, ktorý vyžaduje užívanie liekov. Ak liek, ktorý musí športovec užívať obsahuje látku uvedenú na Zozname zakázaných látok, môže dostať povolenie na užívanie liekov požiadaním o terapeutickú výnimku (TUE). Športovec však musí lekáorskými dôkazmi dokázať, že tento liek je potrebný. Športovec nesmie užívať lieky, kým sa neschváli TUE.

Ak sa zistí, že športovec má udelenú platnú TUE pre zakázanú látku nachádzajúcu sa vo vzorke, nepodniknú sa žiadne ďalšie kroky. Test sa nepovažuje za pozitívny test a športovec nie je potrestaný.

Športovec je informovaný

Ak sa zistí, že športovec nemal TUE pre látku nájdenú vo vzorke, bude mu oznámené, že jeho vzorka sa vrátila pozitívne na zakázanú látku.

Práva športovca

Po informovaní športovca o pozitívnom teste má športovec alebo jeho zástupca právo na analýzu vzorky B. Športovec má právo byť prítomný pri otvorení vzorky B. Ak sa odberie akákoľvek vzorka, rozdelí sa na vzorku A a B, aby sa zabezpečilo, že výsledky neboli spôsobené chybou v laboratórnom procese. Ak má vzorka B rovnaký výsledok ako vzorka A, športovec má právo predložiť dôkaz na pojednávaní. Aj keď je pozitívny test pozastavený po vypočutí a je uložená sankcia, športovec sa môže proti sankcii odvolať.

Sankcie

Sankcia alebo následky pozitívneho testu závisia od typu porušenia, okolností prípadu, látky, ktorú športovec vzal, a od toho, či to bolo prvé alebo opakované porušenie. Všetky výsledky, medaily, body alebo ceny získané počas súťaže, v ktorej sú výsledky testov pozitívne, budú odobrané.

Príloha 4:

Príklady porušení a rozsahu sankcií

TYP PORUŠENIA	ROZSAH SANKCIE
Držba alebo užívanie zakázanej látky	Minimálne – pokarhanie (s preukázaním že nejaký výrobok bol kontaminovaný zakázanou látkou) Štandardne – 2 – 4 roky
Odmietnutie testovania	Štandardne – 4 roky
Obchodovanie alebo spravovanie	Prvé porušenie – 4 roky až doživotie
Kombinácia 3 Whereabouts failures (za 12 mesiacov)	Prvé porušenie – 2 roky
Manipulácia s testovacím procesom	Štandardne – 4 roky
Povzbudzovanie alebo asistencia a pomoc športovcovi v doping alebo poskytovanie dopingovej látky	Štandardne – 2 – 4 roky
Skladovanie	Štandardne – 4 roky až doživotie
Zakázané združovanie	Štandardne – 2 roky

Príloha 5:

Uplatňovanie sankcií

V nasledujúcom materiály uvádzame tri príklady porušenia antidopingových pravidiel. Na základe doteraz získaných informácií sa pokúste vyhodnotiť, aké pravidlo sa porušilo a aká sankcia by sa mala v jednotlivých prípadoch uplatniť.

- 1) Ktoré antidopingové pravidlo športovec porušil?
- 2) Aká sankcia by sa mala uplatniť?

Prípad 1:

Peťa je tenistka na medzinárodnej úrovni. Nedávno sa umiestnila na treťom mieste na turnaji, čo jej pomohlo postúpiť v rebríčku a získala finančnú odmenu. O desať dní neskôr dostala Peťa od svojej športovej federácie list, v ktorom ju informovali, že vo vzorke, ktorá sa odobrala počas turnaja, sa v nej nachádzal **nandrolón** (anabolický steroid). Peťa požiadala o analýzu jej vzorky B, ktorá bola tiež pozitívna.

Prípad 2:

Ako prekážkar svetovej úrovne musí Ivan informovať svoju medzinárodnú federáciu o tom, kedy a kde trénuje, súťaží, žije a pracuje. Rovnako ako všetci športovci, ktorí súťažia na tejto úrovni, musí pravidelne predkladať informácie o mieste pobytu a uistiť sa, že sú aktuálne. Ivan nemá rád takéto papierovačky – veď je predsa športovec! Jeho medzinárodná federácia ho varovala, že už dvakrát nevyplnil miesto pobytu do požadovaného termínu. Nakoniec nebol na tréningu, keď uviedol, že sa tam bude nachádzať.

Prípad 3:

Zuzana bola na vysokej škole dobrou basketbalovou hráčkou. Mala športové štipendium na dobrej škole, ale to všetko stratila, keď ju chytili, ako predáva steroidy spoluhráčke. Stratila štipendium a dostala štvorročný zákaz súťažiť. O 15 rokov neskôr Zuzana zmenila svoj život a stala sa trénerkou basketbalu. Nakoniec si očistila svoje meno. Až kým jeden z jej hráčov nebol pozitívny na ľudský rastový hormón a ukázalo sa, že to bola práve trénerka, kto hráčovi túto látku poskytol.